

УДК 72.036.012

Ю.В. Івашко,
*професор кафедри основ архітектури і архітектурного проектування,
Київський національний університет будівництва та архітектури,*

В. В. Ніколаєнко,
*доцент кафедри основ архітектури,
Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка*

СТИЛІСТИЧНА СПЕЦИФІКА ІСТОРИЧНОЇ ЗАБУДОВИ СТАРОЇ ПОЛТАВИ

Анотація: в статті проаналізовано специфічні риси старої забудови Полтави, стилі архітектури, кількість пам'яток архітектури, які репрезентують кожний стиль.

Ключові слова: архітектурний стиль, історична забудова, м. Полтава.

Приклад історичної забудови старої Полтави свідчить про певні тенденції, які склалися протягом забудови міста (особливо з кінця XVIII ст. до початку XX ст.). Історична забудова розподіляється таким чином:

1. Окремі знакові об'єкти періоду класицизму-ампіру – перша половина XIX ст. (збудова навколо Круглої площі – будинок генерал-губернатора, Петровський кадетський корпус, Губернські присутні місця, Дворянське зібрання), а також комплекс корпусів колишнього інституту шляхетних дівчат, де зараз розташовується головний корпус та студентське містечко ПолтНТУ ім. Ю. Кондратюка (рис.1, 2).

Рис. 1. Будинок генерал-губернатора [4].

Рис. 2. Петровський кадетський корпус [4].

2. Архітектура доби українського козацького (гранчастого) бароко – представлена в вигляді окремих культових споруд (комплекс Хрестовоздвиженського монастиря, Спаська церква, відтворена Успенська церква) (рис.3, 4).

Рис. 3. Хрестовоздвиженський собор[5]. Рис. 4. Спаська церква [5].

3. Рядова забудова доби історизму-еклектизму другої половини ХІХст. - початку ХХст. – переважно одно-трьохповерхова, в тому числі садибного типу.

4. Архітектура доби модерну представлена різними за архітектурною цінністю спорудами – як унікальними – будинок Полтавського губернського земства, каплиця Святого великомученика Юрія Переможця, колишній Дворянський Банк – так і менш цінними будівлями, в яких стилістика модерну проявлена переважно в окремих накладних деталях, в той час як загальна планувальна і об'ємно-просторова композиція залишається традиційною для рядової житлової забудови Полтави попереднього часу (рис.5, 6).

Стильова специфіка історичної забудови Полтави полягає в тому, що тут представлений ампір високого рівня «імператорського міста Петербурга», що пояснюється запрошенням відомих петербурзьких і московських архітекторів.

Рис. 5. Будинок Полтавського губерньського земства [5].

Рис. 6. Каплиця Святого великомученика Юрія Переможця [5].

Високий рівень відзначає також і об'єкти в стилістиці козацького бароко, які отримали специфічну назву «гранчасте бароко» в протигагу овальному католицькому бароко Західної України. Особливу роль в будівництві барокових храмів відіграв гетьман Іван Мазепа, за кошти якого було побудовано Хрестовоздвиженський собор, і саме він відбував монастир після зруйнування татарами. За своєю об'ємно-просторовою композицією і планувальним вирішенням цей собор споріднений з Троїцьким собором у Чернигові і собором Мгарського монастиря біля Лубен.

Унікальною пам'яткою є «церква в церкві», дерев'яна Спаська церква, оббудована навколо цегляним футляром (рис.4). На жаль, не зберігся в первісному вигляді Успенський собор, а під час сучасної відбудови було змінено висоту від карнизу до верху бань (рис.7).

Рис. 7. Успенський собор [6]

До наших часів не збереглася полкова козацька канцелярія, яка розташовувалась на Івановій Горі.

Найбільш масовим типом забудови Полтави є рядова забудова доби історизму-еклектизму. В старій частині Полтави залишилось багато одноповерхових будиночків «цегляного стилю». В більшості будівель використовується типова схема фасаду та планування, але з накладанням окремих деталей певного стилю (звісно, в подібному випадку про стильову чистоту не йдеться й мови). Водночас серед рядових об'єктів доби історизму-еклектизму зустрічаються окремі оригінальні будівлі (наприклад, неоготичні чи навіть мавританські, але це скоріше виключення, ніж правило). Нарешті, досить різними за значенням і не вельми чисельними порівняно з забудовою доби історизму-еклектизму є об'єкти доби модерну, серед яких є своєрідні оригінальні пам'ятки (передусім мається на увазі модерн в національно-романтичному варіанті – українському або неоруському), хоча зустрічаються будівлі з різними варіаціями на тему декоративно чи класицизованого модерну.

Оскільки в сучасних умовах значна кількість старої забудови м. Полтави перебуває в незадовільному стані, доцільно було б звернути на неї увагу і скористатись досвідом сусідніх країн з метою включення їх до туристичних маршрутів по історичних вулицях міста.

Література

1. Полтавщина: Енциклопедичний довідник / За ред. Кудрицького А.В. – К. : «УРЕ» ім. М.П. Бажана, 1992. – 1024 с.
2. Чепелик В.В. Український архітектурний модерн / Упорядник З.В. Мойсеєнко-Чепелик. – К. : КНУБА, 2000. – 378 с.
3. Ясевич В.Е. Архитектура Украины на рубеже XIX – XX веков / В.Е. Ясевич. – К. : Будівельник, 1988. – 184 с.
4. Інтернет ресурс <http://an-3.livejournal.com/271678.html>
5. Інтернет ресурс <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
6. Інтернет ресурс <http://www.panoramio.com/user/3808393/tags/Полтава>

Аннотация

В статье проанализированы специфические черты старой застройки Полтавы, стили архитектуры, количество памятников архитектуры представляющих каждый стиль.

Ключевые слова: архитектурный стиль, историческая застройка, г. Полтава.

Abstract

In the article were analyzed the specific features of the old building of Poltava, the architectural styles, the number of monuments, representing each style.

Key words: architecture, historic buildings, Poltava.

УДК711.4

О. С. Зінов'єва,
доц., к.арх. КНУБА

РИТМІЧНО-ЕВОЛЮЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЛАНУ КИЄВА

Анотація: в статті аналізуються способи поліпшення міської планувальної структури та пропонується власний за допомогою методики ритмізації планувального каркаса міста. Зроблено висновки, що еволюційний розвиток міста вказує на об'єктивно існуючий об'єднуючий поліритмічний концептуальний рівень. На сучасному етапі цей рівень повинен забезпечити художню виразність і виразність міських інфраструктур, які зменшують простір, економлять час, перетворюючись в основу для формування нової мережі зв'язків.

Ключові слова: Київ, ритмізація, ритмічний базис, каркас планування.